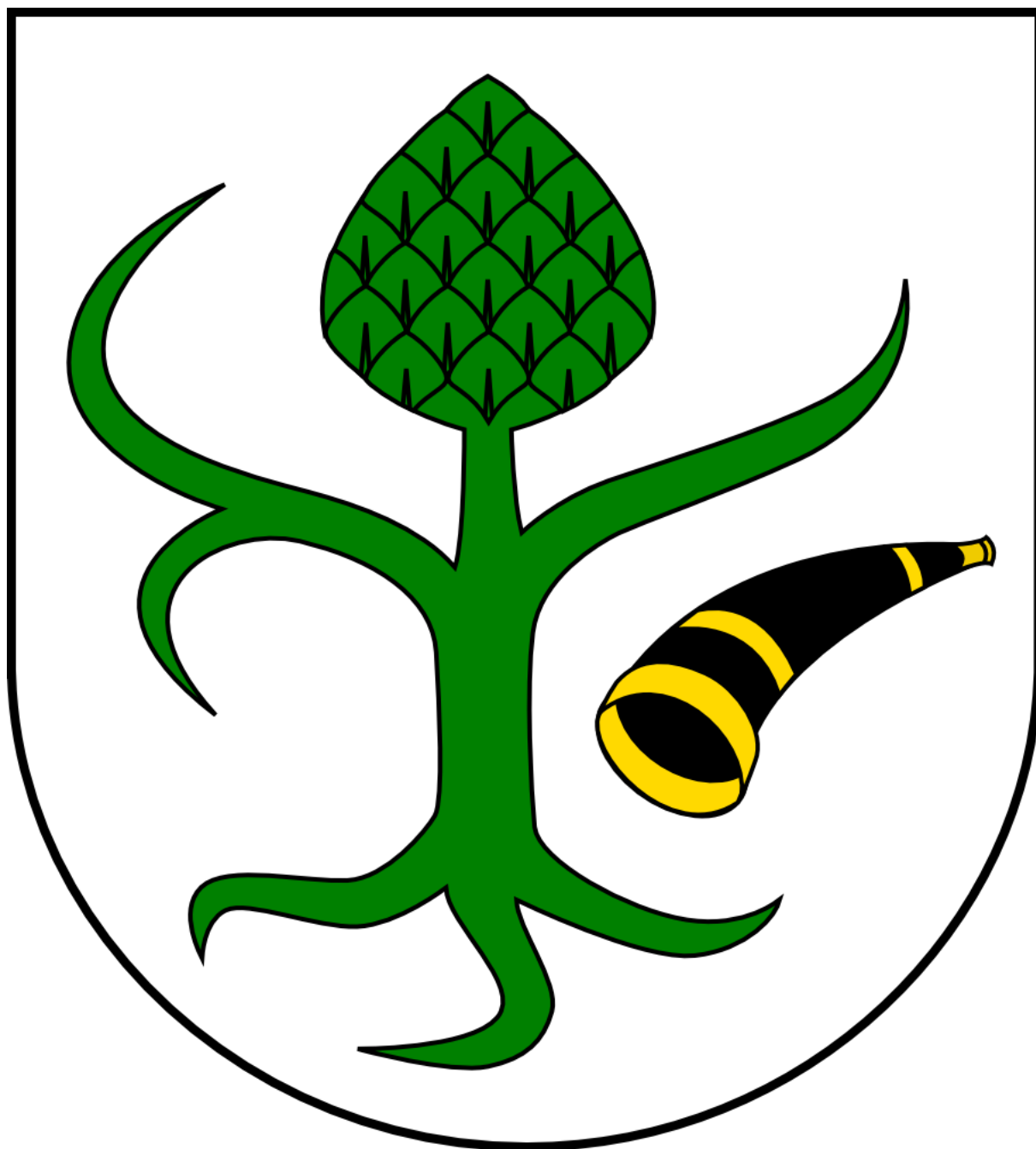

Uzasadnienie heraldyczno-historyczne projektów symboli miasta i gminy Chorzele

Kamil Wójcikowski, Robert Fidura
Łódź – Łaski Szlacheckie, marzec 2012

Spis treści

1.	Wprowadzenie do heraldyki	2
2.	Podstawowe zasady heraldyki	3
3.	Charakterystyka miasta i gminy Chorzele	4
4.	Rys historyczny Chorzele	4
5.	Tradycje heraldyczne miasta i gminy Chorzele	5
6.	Opracowanie herbu miasta i gminy	9
7.	Herb miasta i gminy Chorzele	9
8.	Flaga miasta i gminy Chorzele	9
9.	Pozostałe symbole miasta i gminy	9
10.	Specyfikacja barw CMYK	9
11.	Załączniki	10

1. Wprowadzenie do heraldyki

Słowo herb pochodzi z czeskiego *erb*, co z kolei jest kalką niemieckiego *Erbe*, oznaczającego dziedzictwo. Już sama etymologia tego określenia wskazuje na sposób w jaki herby pojawiły się w naszym kręgu kulturowym. Te graficzne znaki związane były początkowo tylko z rodami rycerskimi, używane przez nie jako znaki rozpoznawcze na polu bitewnym. Pomysł powstał prawdopodobnie w dobie wypraw krzyżowych, kiedy zachodziła potrzeba odróżnienia od wroga obcego sobie rycerstwa, pochodzącego nierzadko z różnych krajów. Zbiór początkowo prostych figur szybko poszerzono, inspirując się m.in. zaobserwowanymi w czasie krucjat wzorami na orientalnych dziełach sztuki. Do Polski, herby dotarły w XIII wieku, prawdopodobnie z Niemiec i Czech przez Śląsk¹.

Herby miejskie pojawiły się w naszym kraju niemal równocześnie z rodowymi. Nowe formy samorządności nadawane miastom od XIII wieku wymagały wprowadzenia dla ich odpowiedniej symboliki, podkreślającej ową samorządność. Herby miejskie umieszczano głównie na pieczęciach².

Herby ziemskie, które są głównym obiektem naszego zainteresowania, symbolizować miały wszelkie terytoria, różniące się rozmiarami i rangą polityczną. Najstarsze herby ziemskie w Polsce pojawiły się jako herby księstw dzielnicowych w XIII wieku. Pierwsze znane przedstawienie pochodzi z co najmniej 1222 roku i zawiera konną postać księcia Kazimierza I opolsko-raciborskiego, trzymającego tarczę ze śląskim orłem. Użycie tego ptaka w różnych wariantach szybko stało się powszechne na ziemiach polskich. Dawne herby księstw niejednokrotnie przekształciły się w herby województw i niektóre ich elementy możemy podziwiać do dzisiaj³.

Gminy są uprawnione do posiadania herbu dopiero od 1990 roku, zgodnie z ustawą z dn. 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, której odpowiedni punkt mówi, że w gestii gminy leży: *podejmowanie uchwał w sprawach: herbu gminy, nazw ulic i placów publicznych oraz wznoszenia pomników*⁴. Należy zauważyć, że ustawa z niewiadomych powodów omijała flagi. 29 grudnia 1998 r. zmodyfikowano ten zapis. Stosowny artykuł otrzymał nowe brzmienie: *Jednostki samorządu terytorialnego mogą ustanawiać, w drodze uchwały organu stanowiącego danej jednostki, własne herby, flagi, elementy oraz insygnia i inne symbole*. Wzory symboli, o których tu mowa, muszą być ustanawiane, co mocno zaakcentowała nowela do ustawy, w zgodzie z zasadami heraldyki, weksylologii i z uwzględnieniem miejscowej tradycji historycznej. Symbole przyjęte przez lokalne władze ustawodawcze podlegają zaopiniowaniu, co też określiła poprawiona ustawa, przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej⁵. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji rozporządzeniem z dnia 20 stycznia 2000 r. powołał trzynastoosobową Komisję Heraldyczną, czuwającą nad poprawnością projektowanych herbów. Wnioski wpływające do Komisji Heraldycznej powinny zawierać barwne projekty rysunkowe herbów i flag (po dwa egzemplarze), ich opis, uzasadnienie merytoryczne oraz tekst uchwały o przyjęciu projektów

¹ A. Znamierowski, *Insygnia, symbole i herby polskie*, str. 29

² A. Znamierowski, *Insygnia, symbole i herby polskie*, str. 64

³ A. Znamierowski, *Insygnia, symbole i herby polskie*, str. 86-88

⁴ *Dziennik Ustaw*, 1990, nr 16, poz. 95, art. 18, pkt. 13

⁵ *Dziennik Ustaw*, 1998, nr 162, poz. 1126, art. 5

przez jednostki samorządowe⁶. Opinia Komisji Heraldycznej – zgodnie z prawem – powinna zostać sformułowana w ciągu trzech miesięcy od złożenia prośby.

2. Podstawowe zasady heraldyki

Heraldyka polska nigdy nie wypracowała jednolitego systemu heraldycznego, ani żadnego powszechnego zbioru zasad. Tworząc herby trzeba postępować zgodnie ze wskazówkami proponowanymi przez autorów współczesnych publikacji o charakterze heraldycznym, którzy zasady tworzyli w oparciu o niekompletne prace dawnych heraldyków polskich i opracowania zachodnie.

Podstawowymi elementami herbu są tarcza i godło. Kształty tarczy herbowej zmieniały się na przestrzeni lat. Pierwsze tarcze na ziemiach polskich, tak zwane gotyckie miały, zgodnie z ówczesną stylizacją, spód wycięty w łuk ostry. Wiek XV i Renesans przyniosły powrót do form Antyku, między innymi do łuków półkolistych i tak właśnie wycięte są spody ówczesnych tarcz – tak zwanych hiszpańskich. W zestawieniu tym pominiemy następną modę umieszczania herbów na wyszukanych tarczach o barokowo i rokokowo zdobionych kartuszach. Kolejnym typem tarczy, który nas interesuje jest XVIII i XIX wieczna tarcza francuska, upowszechniona w polskiej heraldyce przez twórców Albumu Heroldii Królestwa Polskiego, tworzących nowe herby na potrzeby miast, które dokumentacje swych herbów utraciły. Tarcza ta jest niemal prostokątna, z zaokrąglonymi dolnymi rogami i małym ostrzem pośrodku spodu⁷.

Współcześnie zaleca się projektowanie herbów z wykorzystaniem tarczy hiszpańskiej, ze względu na jej prostotę, przejrzystość i względną pojemność, oraz nawiązanie do złotego wieku w historii Polski.

Godło, czyli figura kładziona na tarczy, to najistotniejszy element herbu. Zasadniczo każda figura, poddana odpowiedniej stylizacji, może stać się godłem herbowym. Oczywiście należy unikać takich absurdalnych i niekojarzących się z heraldyką figur jak pojazdy czy fabryki. Godło, lub godła powinny być umieszczone centralnie i wypełniać tarczę herbową, ale nie dotykać do brzegów (wyjątkiem są tu np. przedstawienia wody, ziemi, lub murów obronnych). Nie zaleca się stosowania dodatkowych podziałów tarczy celem umieszczenia kilku godeł (poza wyjątkami), ale umieszczenie figur na jednym, wspólnym polu⁸.

Ścisłym regułem podlegają też barwy w herbie. W Polsce wyróżnia się 7 tak zwanych tynktur heraldycznych: złoto, srebro, czerwień, błękit, zieleń, czerń. Czasami dodaje się do tego barwę cielistą, purpurową i brunatną. W powyższym wyliczeniu wyróżnia się dwa metale – złoto i srebro, zaś resztę określa się mianem barw. Oczywiście najszlachetniejsze są kolejno złoto i srebro. Czerwień, jako barwa życiodajnej krwi, również stoi wysoko w hierarchii kolorów. Łączenie barw i metali reguluje zasada alternacji heraldycznej, która zabrania sąsiadowania dwóch barw i dwóch metali. Wyjątkiem jest barwa czarna i cielistą, które mogą sąsiadować ze wszystkim. Zasada alternacji ma na celu wyróżnienie godeł z tarczy, tak aby herb był czytelny nawet z dużej odległości. Obowiązuje ona również w przypadku flag^{9 10}.

⁶ S. K. Kuczyński, „Komisja Heraldyczna rozpoczęła działalność”, *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Heraldycznego* nr 20, marzec 2000, s. 50.

⁷ P. Dudziński, *Alfabet heraldyczny*, str. 16

⁸ A. Znamierowski, *Insignia, symbole i herby polskie*, str. 29

⁹ P. Dudziński, *Alfabet heraldyczny*, str. 38-42

¹⁰ A. Znamierowski, *Insignia, symbole i herby polskie*, str. 35

Pokrótkie należy powiedzieć też o języku opisywania herbów, zwanym blazonowaniem. Podstawową jego własnością jest opisywanie herbu od strony rycerza trzymającego tarczę, w związku z tym strony w opisie są odwrotne niż te, wynikające z rysunku. Kolejne zasady blazonowania, zaproponowane przez Alfreda Znamierowskiego, opisywanie nakazują rozpocząć od podania barwy pola, następnie zaś - figur. Barwy figur podajemy po określeniu ich nazwy i położenia. Istnieją położenia niektórych godeł, uznawane za standardowe i wówczas ich nie określamy. Na przykład dla miecza jest to położenie ostrzem w dół. W przypadku położenia odwrotnego do naturalnego, używa się określenia „na opak”. Miecz ostrzem w górę będzie zatem położony na opak. Istnieje 9 głównych stref, które określają położenie figur w herbie. Są to kolejno – prawy górny róg, środek głowicy, lewy górny róg, na prawo od środka, środek tarczy (położenie standardowe), na lewo od środka, na prawo od ostrza, ostrze (podstawa), na lewo od ostrza. Nazwy tych miejsc nie są ustalone i dopuszcza się inne określenia, jeśli tylko opisują one położenie precyzyjnie¹¹.

3. Charakterystyka miasta i gminy Chorzele

Gmina i miasto Chorzele leżą na północnym skraju Mazowsza, na granicy z Warmińsko-Mazurskiem. Stanowią największą powierzchnioowo gminę województwa (371,53 km²). Mieszka tu łącznie około 10200 mieszkańców. Znajduje się tu także najwyższe wzniesienie województwa, Góra Dębowa, o wysokości 236 m n.p.m. Teren gminy przecinają dwie rzeki – Orzyc i Omulew. Ta druga jest szczególnie cenna przyrodniczo, dlatego jej dolina, wraz z doliną dopływu – Płodownicy, zaliczono w skład sieci NATURA 2000. Mieszkańcy gminy trudnią się głównie hodowlą bydła mlecznego. Brak uciążliwego przemysłu oraz nieskażona przyroda, a także brak zatłoczenia charakterystycznego dla pobliskich Mazur czyni z miasta i gminy ciekawą opcję wyboru dla turystów. Przez teren gminy przebiegają liczne granice o charakterze historycznym (granica z Prusami), etnograficznym (granica Kurpiowszczyzny i reszty Mazowsza) oraz geograficznym¹². Same Chorzele są niewielkim miasteczkiem (około 2700 mieszkańców), pełniącym lokalne funkcje administracyjne i usługowe. Znajduje się tu zabytkowy kościół parafialny z przełomu XIX i XX wieku, przedwojenny pomnik Tadeusza Kościuszki oraz cmentarz żydowski z XIX wieku¹³.

4. Rys historyczny Chorzele

Nazwa miasta wywodzić się ma od starosłowiańskiego słowa *orz* lub *horz*, oznaczającego konia, bądź od nazwy osobowej *Chorzela*. Chorzele zostały założone prawdopodobnie w XV wieku. Pierwsza wzmianka o osadzie pochodzi z 1444 (akt donacyjny księcia warszawskiego Bolesława IV na rzecz Wacława z Jaworowa). Kolejna wzmianka pochodzi z 1473 (zamiana gruntów między Januszem II oraz Wacławem z Jaworowa i rodziną z Chorzel). Od tej pory Chorzele były osadą książęcą, a następnie królewską. W 1542 Chorzele otrzymały z woli Zygmunta Starego prawa miejskie. Dziewięć lat później erygowano tutaj miejscową parafię. Chorzele słynęły w XVI wieku z browarnictwa (w 1565 było tu kilkanaście browarów). Miasto ucierpiało znacznie w czasie „potopu” w latach 1655-56 oraz w wyniku pożarów 1660-63. Upadek miasta miały powstrzymać kolejne przywileje

¹¹ A. Znamierowski, *Herbarz Rodowy*, str. 79-85

¹² Opracowanie własne na podstawie informacji *Gminy*

¹³ J. Kwiatek, T. Lijewski, *Leksykon miast polskich*

królewskie z lat 1690, 1757, 1776 (dotyczące m.in. organizowania jarmarków miejskich). W roku 1708 mieszkańcy chorzelejscy walczyli ze Szwedami. W 1795 Chorzele znalazły się w zaborze pruskim. W latach 1806-1807 w drodze na Litwę przemaszerowały tędy wojska napoleońskie, a 31 stycznia 1807 sam Napoleon. Miasto znalazło się w 1807 w Księstwie Warszawskim, zaś od 1815 w Królestwie Kongresowym. W mieście i jego sąsiedztwie toczyły się walki powstań z lat 1830-31 i 1863 (partie Tomasza Kołbego i Zygmunta Padlewskiego). W ramach represji za poparcie dla powstania, 13 stycznia 1870 władze carskie odebrały Chorzelom prawa miejskie¹⁴. W czasie I wojny światowej w latach 1914-15 w pobliżu miasta toczyły się walki Rosjan z Prusakami. W 1916 Chorzele uzyskały połączenie kolejowe (linia Ostrołęka-Szczytno, obecnie nieczynne). 7 lutego 1919 miasteczko odzyskało prawa miejskie¹⁵. 23 sierpnia 1920 pod Chorzelami doszło do masakry żołnierzy Brygady Syberyjskiej. W 1930 Chorzele odwiedził Ignacy Mościcki. W czasie II wojny światowej, hitlerowcy zorganizowali w mieście otwarte getto; ludność miasta w około połowie stanowili Żydzi. Mieszkańców getta przeniesiono w 1941 do getta w Makowie Mazowieckim. W tym samym roku Niemcy zrealizowali w Chorzelach film propagandowy pt. *Heimkehr* (*Powrót do ojczyzny*), opowiadający historię niemieckiej mniejszości narodowej w Polsce w 1939. 19/20 stycznia 1945 Chorzele zostały wyzwolone spod okupacji niemieckiej. W roku 1972 powołano jednostkę administracyjną miasto i gminę Chorzele¹⁶.

5. Tradycje heraldyczne miasta i gminy Chorzele

W przypadku Chorzel, nie zachodzi potrzeba tworzenia nowego znaku herbowego, ponieważ miasto już herbem dysponuje. Miasto Chorzele otrzymało herb prawdopodobnie nadaniem królewskim. Musiało to nastąpić przed 1553, z którego to roku pochodzi pierwsza znana pieczęć miejska. Pieczęć ta, okrągła (25 mm), przedstawiała drzewo o trzech korzeniach i dwóch bocznych gałęziach, z których prawa dodatkowo rozgałęzioną; w środku drzewa u góry owoc podobny do szyszki; z lewej strony drzewa róg myśliwski, ustnikiem w stronę brzegu. Legenda otokowa: *SIGILUM * OPIDI * CHORZELE*¹⁷.

Rysunek 1: Najstarsza zachowana pieczęć miejska, na dokumencie z 1553

Rysunek 2: Pieczęć miejska z 1660 roku, na dokumencie z 1678

¹⁴ Postanowienie z 19 (31) grudnia 1869, ogłoszone 1 (13 stycznia) 1870 (Dziennik Praw, rok 1869, tom 69, nr 239, str. 471)

¹⁵ Dz.U. z 1919 r. Nr 13, poz. 140

¹⁶ R. Waleńczak, *Chorzele – zarys dziejów*, 1992

¹⁷ W. Wittg, *Pieczęcie miast dawnej Polski*, 1905, str. 39

Kolejna zachowana pieczęć została wykonana w 1660, zaś znamy ją z dokumentu z 1678. Pieczęć ta ma taki sam kształt i wymiary jak poprzednia. Zmienił się nieco pokrój drzewa oraz ilość jego gałęzi z prawej strony (Wittyg interpretuje je jako podłużne liście). Legenda otokowa jest częściowo zatarta, widać jedynie *CHORZELNENSIS 1660*¹⁸. Miasto w 1660 zaopatrzyło się w jeszcze jedną pieczęć, identyczną z wyglądu jak poprzednia, ale większą (45 mm)¹⁹.

Kształt tego herbu jest niezwykle ciekawy. Pozornie wydawać by się mogło, że godło nawiązuje jedynie do otoczenia miasta, tj. borów obfitujących w zwierzynę łowną. Zwraca jednak uwagę nietypowy owoc drzewa. Jest on tylko pojedynczy, co nie jest typowym zabiegiem w herbach. Zazwyczaj owoców na heraldycznych drzewach jest więcej. Ciekawą teorię na ten temat przedstawiono na witrynie miasta i gminy. Zauważono tam podobieństwo drzewa z herbu Chorzel do drzew wybijanych na medalionach królowej Bony. Projektantem tych medalionów był artysta rzeźbiarz, architekt, projektant i wychowawca Maria Padovano. Medaliony te przedstawiały na rewersie kwitnący owoc karczocha na łodydze, symbol płodności i urodzaju. Można wręcz zaryzykować stwierdzenie, że to Padovano stworzył herb miasta, zastępując łodygę karczocha pniem drzewa i dodając myśliwski róg. Przyjmując tę teorię można ustalić, że owoc w herbie Chorzel to nie szyszka, ale owoc karczocha. Ma to kapitalne znaczenie dla opracowania współczesnego wizerunku herbu²⁰.

Rysunek 3: Rewers medalu Bony z karczochem²²

Rysunek 4: Rzeczywiste karczochy²¹

Herbem nadanym przez Zygmunta Starego miasto posługiwało się prawdopodobnie do czasów rozbiorów. Następnie, dokumenty miejskie pieczętowano pieczęciami z wizerunkami godeł państwowych, kolejno: pruskiego, Księstwa Warszawskiego, Królestwa Kongresowego, Rosji i guberni warszawskiej. Według Mariana Gumowskiego, w roku 1847, gdy zbierano materiały o herbach miejskich na potrzeby Albumu Heroldii Królestwa Polskiego, nie znano już właściwego herbu miasta. Zaprojektowano wówczas nowy, przedstawiający tarczę między dwiema rybami. Nie wszedł on jednak w życie²³.

¹⁸ W. Wittyg, *Pieczęcie miast dawnej Polski*, 1905, str. 40

¹⁹ M. Gumowski, *Herby miast województwa warszawskiego [w:] Miesięcznik heraldyczny* 11/36

²⁰ Antoni Waleszczak, *Historia herbu*

²¹ Fot. Julio, Wikipedia

²² Edward Hr. Raczyński, *Gabinet medalów polskich*, Wrocław 1838, str. 36-38

²³ M. Gumowski, *Herby miast województwa warszawskiego [w:] Miesięcznik heraldyczny* 11/36

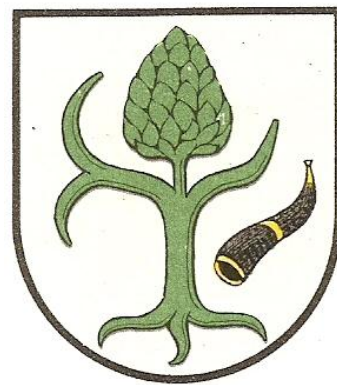
Gumowskiemu zawdzięczamy przywrócenie chorzelskiego herbu oraz jego pierwszą rekonstrukcję barwną. Wykonał ją na potrzeby albumu *Herbarz Polski* wydawnictwa Kawa Hag, które ukazało się w 1932²⁴. Drzewu oraz karczochowi autor nadał barwę zieloną, rogowi złotą, polu srebrną. Gumowski pisał o herbie Chorzel jeszcze w kilku innych publikacjach: m.in. w *Herbach miast województwa warszawskiego*²⁵ oraz w *Herbach miast polskich*²⁶. W pierwszej z nich zamieścił bezbarwny rysunek, opisując drzewo jako zielone, róg złoty lub czarny, pole srebrne. W drugiej na rysunku drzewo jest zielone, róg czarny, z okuciami złotymi. Na rysunku drzewo ma symetryczne gałęzie po trzy na stronę, zaś róg pozbawiony jest detali. Wydaje się, że rysunek wzorowany jest na pieczęci z 1660.

Rysunek 5: Rekonstrukcja herbu Chorzel z *Herbarza miast województwa warszawskiego*

Rysunek 6: Znaczek z herbem miasta z albumu *Kawy Hag*

Rysunek 7: Herb miasta z *Herbów miast polskich* Gumowskiego

Na rekonstrukcji barw Gumowskiego wzorowano się też przy tworzeniu tablic z herbami na potrzeby monumentalnej publikacji *Miasta Polskie w Tysiącleciu*. Z kolei sam rysunek herbu sięga zapewne do pieczęci z XVI wieku. W stosunku do niej pojawił się tylko jeden niezrozumiały element w postaci sęka z prawej strony²⁷. Wypracowany przez autorów ilustracji rysunek i barwy herbu były następnie powielane przez autorów kolejnych opracowań heraldycznych oraz poświęconych miastom, m.in.: *Herbarza miast polskich*²⁸ oraz *Leksykonu Miast Polskich*²⁹.

Mimo solidnej podstawy źródłowej do opracowania wizerunku herbu miasta w ramach odradzającej się polskiej heraldyki samorządowej w latach 90, popełniono w tej kwestii szereg błędów. Najwyraźniej władze miasta postanowili rozwiązać kwestię herbu kierując się własnym osądem. Wzór przyjętego wówczas herbu nawiązywał swym rysunkiem do rekonstrukcji Gumowskiego z 1960, co było pomysłem dobrym. W projekcie nie znalazł się np. dodatkowy sęk. Niestety, rysunek zawierał inne błędy, na które zwróciła uwagę Komisja Heraldyczna w swej opinii wyrażonej w Uchwale Nr 52-1493/O/2009. Rysunek został wykonany bardzo niestarannie, przypominał raczej szkic. Ponadto niepotrzebnie zróżnicowano barwy głównego godła, dając drzewu barwę naturalną (brązową). Róg

²⁴ M. Gumowski, *Herbarz Polski*, Wydawnictwo Kawa Hag, 1932

²⁵ M. Gumowski, *Herby miast województwa warszawskiego* [w:] *Miesięcznik heraldyczny* 11/36

²⁶ M. Gumowski, *Herby miast polskich*

²⁷ Praca zbiorowa, *Miasta polskie w tysiącleciu*, t. II, tabl.CVI

²⁸ Plewako, Wanag, *Herbarz miast Polski*

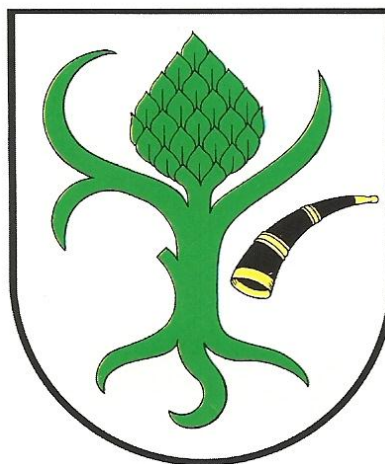
²⁹ Kwiatek, Lijewski, *Leksykon miast polskich*

narysowano złoty z brązowymi okuciami³⁰. Komisja zwróciła też uwagę na błędne wyrysowanie tarczy herbowej (niewłaściwe proporcje, zbyt gruby kontur). Komisja zasugerowała wzorowanie rysunku herbu na przedstawieniu z *Miast polskich w tysiącleciu*³¹.

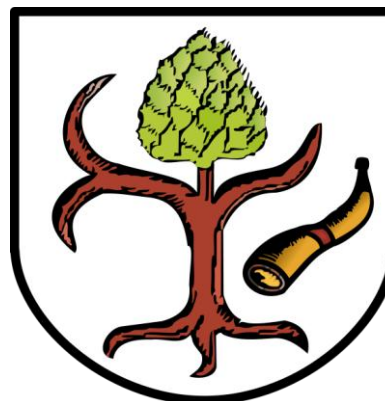
Rysunek 8: Wizerunek herbu miasta z *Miast polskich w tysiącleciu*

Rysunek 9: Wizerunek herbu miasta z *Herbarza miast polskich*, powielony w *Leksykonie miast polskich*

Rysunek 10: Wizerunek herbu miasta według statutu

Rysunek 11: Wizerunek herbu miasta prezentowany na stronie internetowej

Dodatkowo na wzorze herbu zawartym w statucie zastosowano (próbując zapewne oddać barwę srebrną) bardzo ciemny odcień szarości, przez co w opisie herbu popełniono błąd i figuruje czarna (!) barwa pola. Oprócz tego, na stronach internetowych miasta i gminy prezentowany jest inny herb, różniący się odcieniami barw oraz grubością konturu tarczy, co także jest błędem biorąc pod uwagę konieczność posiadania jednolitego wzorca herbu.

Uwzględniając uwagi Komisji Heraldycznej miasto i gmina Chorzele przystąpiły do opracowania poprawnego herbu. Oprócz tego postanowiono opracować także symbole pochodne: flagę, baner, pieczęcie.

³⁰ Załącznik Nr 2 Do Statutu Gminy Chorzele Herb Miasta Chorzele

³¹ Uchwała Nr 52-1493/O/2009 Komisji Heraldycznej z dnia 6 marca 2009

6. Opracowanie herbu miasta i gminy

Tworząc współczesne opracowanie herbu postanowiliśmy oprzeć się na najstarszym wizerunku pieczętnym miejskiego herbu w kwestii ogólnego rysunku oraz na wizerunku z *Miast polskich w tysiącleciu* w kwestii jego barw oraz szczegółów rysunku. Wzorując się na pieczęci ustaliliśmy liczbę korzeni i konarów oraz ich układ, brak sęka, a także układ i rozmiar owocu oraz trąby. Wzorując się na medalu Marii Padovano oraz rzeczywistych zdjęciach owocu karczocha, a także na rysunku z *Miast polskich...* ustaliliśmy szczegóły rysunku karczocha (kształt i układ łusek). Wizerunek trąby został wypośrodkowany między symplistycznym przedstawieniem z pieczęci (brak jakichkolwiek dodatków) a propozycją z *Miast polskich...* (bogate okucia, ustnik i wylot). Ważnym aspektem był układ godła w tarczy. Rozważane były dwa warianty. W jednym oś symetrii herbu poprowadzono przez drzewo, czyniąc zeń (z jego pnia) dokładnie centralny element herbu. W drugim oś symetrii przebiegała po lewej krawędzi pnia. Wariant ten jest bliższy rysunkowi z pieczęci i to właśnie on został wybrany przez miasto i gminę do przedłożenia Komisji. Również proponowana za wzór rekonstrukcja z *Miast polskich...* nie zachowuje symetrycznego ułożenia pnia w tarczy. W stosunku do rysunku z najstarszej pieczęci odrzuciliśmy na korzyść rekonstrukcji późniejszych swoiste wygięcie pnia drzewa, pionizując go. Uważamy, że wówczas osiąga się lepszy efekt estetyczny.

7. Herb miasta i gminy Chorzele

Powyższe rozumowanie skłania nas do przedstawienia następującego projektu herbu miasta i gminy Chorzele: *W polu srebrnym drzewo zielone o trzech korzeniach i dwóch konarach, z których prawy dodatkowo rozgałęziony na dwa, na którego szczycie owoc karczocha zielony; na lewo od pnia róg myśliwski czarny z okuciami, ustnikiem i wylotem złotymi, na opak w skos.*

8. Flaga miasta i gminy Chorzele

Proponujemy podział płata flagi, o proporcjach 5:8, na dwie strefy, białą i zieloną, które to barwy wywiedzione są z głównych barw herbu. Linia podziału przebiega poziomo, strefa górna zielona, strefa dolna biała, wysokości odpowiednio 21/25 i 4/25 wysokości płata. Płat górny dodatkowo obarczony herbem w części środkowej.

9. Pozostałe symbole miasta i gminy

Pozostałe symbole miasta i gminy: pieczęć i baner są pochodnymi odpowiednio herbu i flagi. Pieczęć stanowi godło herbu umieszczone w okrągłym polu z legendą otokową, o średnicy 36 mm. Jako separatory tekstu zastosowano, tak jak na pieczęci z 1553, krzyżyki kawalerskie. Baner to odpowiednik flagi w układzie pionowym.

10. Specyfikacja barw CMYK

Złoty (żółty)	– C: 0%,	M: 15%,	Y: 100%,	K: 0%
Srebrny (biały)	– C: 100%,	M: 100%,	Y: 100%,	K: 100%

Zielony	– C: 100%,	M: 0%,	Y: 100%,	K: 50%
Czarny	– C: 0%,	M: 0%,	Y: 0%,	K: 100%

11. Załączniki

1. Kolorowy rysunek projektu herbu miasta i gminy Chorzele
2. Kolorowy rysunek projektu flagi miasta i gminy Chorzele
3. Kolorowy rysunek projektu baneru miasta i gminy Chorzele
4. Konturowy rysunek projektu herbu miasta i gminy Chorzele
5. Konturowy rysunek projektu flagi miasta i gminy Chorzele z naniesionymi proporcjami
6. Konturowy rysunek projektu baneru miasta i gminy Chorzele z naniesionymi proporcjami
7. Rysunek projektu pieczęci miasta i gminy Chorzele
8. Rysunek projektu pieczęci radzieckiej miasta i gminy Chorzele
9. Rysunek projektu pieczęci burmistrza miasta i gminy Chorzele